

פרק מי שמת

הקדמה

מדין תורה, אדם שמת, והניח בנים ובנות, הרי הבנים יורשים את כל הנכסים, ואין לבנות חלק בנכסי אביהם. אבל, אחד מתנאי הכתובה שמתחייב אדם לאשתו בעת נישואיה, הוא, שהאב מתחייב לדאוג לצרכי בנותיו עד שיבגרו [י"ב שנה וששה חדשים], או עד זמן נשואיהן.

התחייבות זו כוללת מזונות, מלבושין ושאר צרכי נשואין.

לכן, כאשר הבנים יורשים את נכסי אביהם, הם צריכים לזון את הבנות, כפי שהתחייב האב, לפי שנכסי האב משועבדים לצורך מזונות הבנות.

במה דברים אמורים, כאשר האב השאיר נכסים מרובים, שיש בהם מספיק כדי לזון הן את הבנים, והן את הבנות. אבל אם השאיר אחריו רק נכסים מועטים, שאין מספיק בנכסים אלו כדי לזון את הבנים ואת הבנות [עד שהבנות יבגרו, או לפי מאן דאמר אחד בגמרא, אין מספיק בנכסים בכדי לזון את שניהם י"ב חדש], במקרה זה תקנו חכמים שהבנות יזונו מנכסי האב, ואילו הבנים ישאלו על הפתחים.

בתקנה זו כלולים שני דברים: א. הבנות נזונות מהנכסים, ולא הבנים. ב. הנכסים יהיו בחזקת הבנות ולא הבנים, כדי שהבנים לא ישתמשו בנכסים לעצמם.

ואכן הרא"ש מוסיף, שאם בי"ד רואים, אפילו בנכסין מרובים, שהבנים מכלים את ממון הירושה, שלא כפי דרך העולם, הרי הם מוציאים את הממון מחזקת הבנים.

מתניתין:

מי שמת, והשאיר אחריו נכסים, והניח בנים, היורשים את נכסי האב, ובנות, שיש להם שעבוד על הנכסים עבור מזונותיהן עד שיבגרו או עד שינשאו, הרי בזמן שהנכסים מרובים, שיש בהם מספיק עבור מזון הבנים והבנות [ונחלקו בגמרא בהגדרת נכסים מרובים, האם יש בנכסים די הצורך במזונות עד בגרות הבנות, או שיש מזונות לשניהם במשך י"ב חודש]⁽¹⁾ —

הבנים ירשו, והנכסים בחזקתם, והבנות יזונו על ידי הבנים.

אבל, אם הוריש לבניו רק נכסים מועטים,

1. מלשון המשנה "הבנים ירשו והבנות יזונו", משמע שהבנים יורשים את כל הנכסים, אף על פי שיש לבנות שעבוד עליהם עבור מזונותיהן. ואף בנכסים מועטים, מעיקר הדין הבנים יכולים לזון מהם, אף שעל ידי כך יחסר למזון הבנות.

ומבואר בשעורי ר' שמואל (של"ז), שחיוב המזונות חל ומתחדש כל יום. אמנם סיבת החיוב היא בשעת הנשואין, אבל זמן הפרעון, עדיין לא הגיע, ולכן מעחקר הדין הנכסים הם בחזקת היורשים, ולא בחזקת הבנות.